ներէն։ "Բունբուն„ մը կայ մէջերնին„ կ'ըսուի։ Բայն է "բունբունալ„։ Այս "բուն„ ձայնը, ըստ իս, գրաբար "բան„ին եղանակաւորումն է, ձայնի եւ իմաստի կրկին տեսակէտներով, եւ է ամենապատուական ոսկի բառ։

ԳԲԵԼ եւ ԳԲԵԼ կամ գփեալ որ է մարդ մը բռնացով գանել կոնակին վրայ (կամ կուրծքին) գրաբար "գոբ„ եւ "կոփ„ բնաձայնները նման են։ ԹՆԻԼ-ը ԹՆԳամ-ի լծորդ է։ "Միղծ„ը՝ տիղմ-ի ուրիշ մէկ ձեւը։ ԿՈՒԽԻԼ, որ է պատի մը ծուիլը շէնքին ծանրութեանը ներքեւ եւ ուր կամ ուռ մը ցոյց տալ, կրնայ "կոր„ (ծուռ) արմատէն ըլլալ, կամ "կոխուռիլ„ ձեւէ մը խտացած ըլլալ։ ՏՈՒԽԻԼ-ը անասուններ բեռան տակ կքիլ եւ իյնալն է, եւ նման է նախորդ բառին։ ՏՈՒԽԻԿ է ան տղան որ խաղի մէջ ժժուարութենէ դիւրաւ կ'ընկճի։ ՆՆՆԻԿ, որ կը նշանակէ շնչին իր մը, գոյզն պէտք մը, (մէկ ննիկէն ետ չի մնար), կրնայ գրաբարի "նանիր„էն ըլլալ (նանրիկ.) կամ անոր "նան„ արմատէն։ ԳԼԳԻԿ, որ խոշոր տեսակ մը թռչնի ածական է (գլգիկ թռչն), կրնայ գլ-ուխ բառին նմանութեամբ կոչուած ըլլալ։ Բուալ-ը, դեռ խօսիլ չկրցող մանիկներուն երգի նման ձայն արձակելը, իբր ինքն իրեն խօսելու առաջին փորձը, աղաւնիներու նմանօրինակ ձայնէն առնուած է։ ՄԹԼՐԻԿ, որ է դիւրագգայ, ընդմտատար, շուտով ցասող եւ տխրող, Սասնոյ բարբառին ծանօթ մոռ (կզակ) արմատէն է։ Իրօք Սասունցիք մոռնիլ կը կոչեն վշտանալ, ընդ միտ տանիլ, ցասիլը։ Ուրեմն Մթլրիկ-ը Ակնայ տեղական ստեղծագործում մը չէ, այլ կազմուած է արմատ մը զոր Ակնցիք չեն ճանչնար։ "Մթռիկ„ է այն որ դիւրաւ "չէ հրէն կը կախէ„ մռուռթ կ'ընէ։ ԽԶԻԿ ԲԶԻԿ զոյգը նուրբ բացատրութիւն մը կ'ընծայէ, զի ընկերային տեսակէտով մեծարանքի անարժան համարուողին կ'ըսուի։ "մենք խզիկն ու բզիկն էինք որ գոնե սուրճ մը չբերին„

ՔԹՆԻԿ = ամենափոքր իր, մասն, պատառ։ "Քթնիկ չեմ ի տար անոր։„ Թէեւ "քինթ„, "քնթոտ„ բառերը ոչ կապուեղէնեբրու վրայ փոքր անհարթութիւն, դուրս ցցուած դոյզն գնտիկներ ցոյց կու տան, եւ այս "քթնիկ„ն անոնց հետ կապակցութիւն ունի հաւանօրէն, յայտնի է բառին հայկազան պատուականութիւնը. անգլիերէն համանիշն է speck.

ՓՍՏԵԼ = ձեռքէն սահիլ իյնալ, իբր փախչիլ կամ խոյս տալ։ Ձեռքին մէջ բռնելու առարկայից վերաբերութեամբ միայն կ'ըսուի. ափսէ մը, բաժակ մը ձեռքէն կը փստէ։ ՓՍՏՈՒԿ ածականը թեթի համար կը գործածուի, եւ կը նշանակէ թէ գործածելու ատեն իսկ կար կարողին ձեռքին մէջ կը կտրի, դիմացկուն չէ։ ՄՌԹԵԼ եւ ՔՌԹԵԼ հոմանիշ են եւ կը նշանակեն խոշոր եւ անփոյթ կերպով կար կարել։

ԼՔԸՌՑՆԵԼ = չափազանց արագ եւ անհասկանալի կերպով խօսիլ կամ կարդալ։

ՇՔԸՌՑՆԵԼ = անձրեւ գալ մեծ եւ աղմկալից սաստկութեամբ։ "Շփուռք„ն է տարափը։

Ակնայ բարբառին վերոյիշեալ բնաձայնական բառերուն նման օրինակներ շատ կան ուրիշ բարբառներու մէջ ալ։ Սասուն, Մուշ, Վան երախան ՀԻԺ կ'անուանեն. ՀԻԺ ՊԻԺ կը նշանակէ մանկտի, այսինքն լացող, ձայն հանողներ։ ԼԺԱԼ = մանուկներու ճգիլը։ Հողէ նեղ փողով փարչը զոր Ակնցիք էլէլ կը կոչեն, Մշեցիք ԲՂԲՂԻԿ կ'անուանեն, ինչ որ աւելի հայկական է։ Այնթապի մէջ ամեն լեզուով խափխափ կ'անուանեն փստէ ոռնամանը. Մոկաց հայ լեռնականք ալ իրենց կոշիկը, որուն ներքեւը գամով պատած է, ՔԱՊ-ՔԱՊ կը կոչեն։

Ակնայ բարբառին կասկածելի եւ քննութեան կարօտ բառերուն կարգէն են ՔՈՒԼԻ, հողբոյ, ՂԱԼ անել, ՂՆՂԱԼ ըլլալ, ՇԱՐ, ՀԲԷ, ՀՈՈԲ, ՂԵՂ, ԲԼԲԼԿՈՒԼ, ՀՈՒՆԷԼ։

Սասնոյ բարբառին ՔՈՇ-ը, որ է կարճ գուրպա, կրնայ քրգերէն կամ պարսկերէն ըլլալ (սեր-քօշ. փա-պոշ)։ ՀԱՆՈՎ = դիակ, ՂԻԼԼ = ապտակ, նոյնպէս կասկածելի կերպարան կը ներկայացնեն։

(Շարունակելի) Մ. Ս. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ — Կիւրիոն կաթողիկոս Վրաց. 193։
Տղոյատ Արտաշէս ժամանակագրական դիտողութիւններ. 197։ — Երեմիա Զէլէպիի Կ. Պոլսեցւոյ Պատմութիւն Ստամբուլայ. 201։
ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Մխիթար Գօշի Դատաստանագիրքը եւ Հայոց հին քաղաքացիական իրաւունքը. 208։
ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ — Սասմանց տուն. 212։
ԹՂԹԱՍԵՐՈՒԹԻՒՆ — Առ Մեծ. եւ Սիրելի. Հ. Ներսէս Ակինեան. 216։
ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ — Ակնայ գաւառաբարբառը. 221։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՂ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ Վ. ՊԱՐՈՆՅ
ՎԻԵՆՆԱ, ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

digitised by A.R.A.R.@